

Rok a půl stará Markétka byla umístěna do rodinného Klokánku v Dubí ve velice zuboženém stavu, podvyživená, velmi ustrašená a bážlivá. Když viděla cizího člověka, vždycky se viditelně rozklepala. Nejvíce se ale bála svých rodičů. Přišli za ní dvakrát. Markétka se pokaždé celá rozfásla, nahlas se rozbrečela, přitiskla se k „tetě“ a otáčela hlavičku pryč od rodičů. Musela s nimi zažít něco strašného. Říct to ale neuměla. V době přijetí vůbec nemluvíla. Neuměla se smát, měla nesmírně smutné oči a stále stejný výraz obličeje bez jakékoli mimiky, jako by stále

Markétka je už šťastná

žila v nějakých hrozných vzpomínkách. Několik týdnů trvalo, než se dokázala usmát, nejčastěji při hře s dětmi. K cizím lidem ale byla stále velmi nedůvěřivá. Po půl roce úřady vybraly pro holčičku pěstounskou rodinu. Všechny nás mile překvapilo, že se jich Markétka nebála, navázala s nimi bez problémů kontakt a již při třetí návštěvě se svými novými rodiči ochotně odešla. Jako by věděla, že to jsou ti praví a nejhodnější rodiče, právě pro ni. Nyní je již z Markétky veselá, povídává a šikovná čtyřletá holčička a ona i její noví rodiče jsou šťastní, že se našli.

Markéta se svojí novou maminkou

Matka alkoholička

V červnu 2016 přišel na SOOD se žádostí o pomoc otec, který se od Velikonoc s pomocí své matky fakticky staral o svou šestiletou dcerku Vanessku a její polorožnou osmiletou sestru Sabinku, jejíž otec zemřel. On ji zná od dvou měsíců, kdy začal s matkou udržovat známost a holčička ho považuje za otce. Uvedl, že matka děti má dlouhodobě tak velké problémy s alkoholem, že si tím přivodila velké zdravotní problémy s nutností akutních hospitalizací. Teď ani nemá kde bydlít, nikde nepracuje. Do konce března bydlela s oběma dcerami u svých rodičů. O Velikonočích mu ale zavolala, aby si pro Vanessku přijel, že ji rodiče ani ona už doma nechťejí, protože moc zlobí. Otec ji proto ihned odvezl k sobě domů. Po týdnu mu matka přivedla i Sabinku, protože je obě její rodiče vyhodili. Od té doby se otec stará i o Sabinku. Říkal, že na OSPOD Praha 4 mu nijak nepomohli. Jen ho vydesili, že Sabinku, když není jeho, mu nejspíš nikdo do péče nedá. Otci jsme proto sepsali návrhy na předběžná opatření a na svěření obou dětí do jeho péče. O každém dítěti rozhodoval jiný soud. A po třech měsících nám otec celý šťastný zavolaal, že soudy mu obě děti svěřily do výchovy.

Bití, hlad a drogy

Soud v Ústí nad Labem začal v říjnu 2016 projednávat případ krutého týrání dvou malých dětí, k němuž docházelo dlouhých tří a půl roku v letech 2007 až 2011, prakticky od jejich narození. Rodiče (nyní ve věku 38 a 40 let), závislí na drogách, bili děti vařečkou, nechávali je o hladu, musely spát na zemi, nutili je žebrať. Podle obžaloby jim způsobili těžkou újmu na zdraví a závažnou vývojovou retardaci tím, že se jim vůbec nevěnovali ani po psychické stránce. Navíc se před nimi často napadali, a to i fyzicky. Sociální pracovníce OSPOD matce nabízel pomoc, ta ji ale odmítla. Děti zachránilo až to, když je sama matka v roce 2011, kdy jim byly dva a tři roky, odvedla do Klokánku. Naskytá se otázka, proč OSPOD nepomohl dětem, když matka jejich pomoc odmítla, a proč je z tohoto zcela nevhovujícího prostředí neodebral. Jak dlouho by ještě děti musely trpět, pokud by je matka bývala do Klokánku neodvedla?

Unikátní projekt na ochranu dětí MPSV zavrhl

Již v roce 2005 předložil Fond ohrožených dětí ministerstvu práce a sociálních věcí projekt, který by zajistil, aby všechny případy týraných a zanedbávaných dětí byly včas odhaleny. Princip je velmi jednoduchý – vychází z toho, že za každý zdravotnický úkon se účtují platby zdravotním pojišťovnám a že každé dítě má přiděleno rodné číslo. Počítačový systém by tyto platby přiřazoval ke konkrétnímu rodnému číslu a vyhodnocoval.

- jestli u malých dětí, kde jsou povinné lékařské prohlídky, dítě prohlídku absolvovalo (Vzhledem k tomu, že byla zrušena pediatrická péče včetně školní lékařské péče a rodiče týraných a zanedbávaných dětí často mění bydliště, přičemž mnoho těchto dětí není ani u žádného lékaře přihlášené, nelze jinak zjistit, zda rodiče s dítětem na preventivní kontroly docházejí a zda dobře prospívá.)
- jestli dítě nebylo ošetřeno pro podezřelý úraz, resp. zda těch úrazů nebylo příliš nebo zda dítě nemá neošetřené samovolné zhojené zlomeniny (Rodiče, kteří týrají a zanedbávají své děti, často mění lékaře, nebo jdou jen na pohotovost, případně k lékaři se zraněným dítětem nejdou vůbec.)
- jestli dítě nebylo ošetřeno pro podezřelou diagnózu, např. podvýživa, neprospívání bez zjištěné příčiny (Děti v rodinách, kde

je rodiče zanedbávají, často hladově, nepřibírají na váze, bývají podvyživené, nebo neprospívají, ačkoli v nemocnici se jejich váha i celkový stav upraví.)

Informace zdravotní pojišťovny o možném problému by byla zaslána orgánům sociálně-právní ochrany dětí, který by pak měl prověřit, zda je či není všechno v pořádku, zda rodina nebo dítě nepotřebují pomoc, nebo zda dokonce není namístě dítě rodičům odebrat. MPSV projekt zprvu podporovalo, na ministerstvu dokonce proběhla jednání se zástupci zdravotních pojišťoven i Úřadem na ochranu osobních údajů, přičemž všichni souhlasili. Dne 1. 6. 2005 o projektu psala i celostátní média. Například v MFD byl uveřejněn článek s titulem „Počítač upozorní na týrané děti“, v LN vyšel článek pod názvem „S odhalováním týrání pomohou pojišťovny“. MFD uvedla i vyjádření tehdejšího ředitele Svazu zdravotních pojišťoven Jaromíra Gajdáčka: „Jsem pro. Legislativní změna, kterou by to vyžadovalo, není příliš významná.“ Tuto změnu ale MPSV nakonec nepodpořilo. Vzhledem k velkému nárůstu počtu týraných a jinak ohrožených dětí snad změni názor. Pokud jsme se také přesvědčit poslance a senátory, aby změnu přijali i přes případný nesouhlas MPSV.

Návrh novely MPSV ruší ZDVOPy včetně Klokánků

V minulém zpravodaji jsme informovali o tom, že v r. 2015 předložilo MPSV poslanecké sněmovně materiál nazvaný „Základní teze zákona o podpoře rodin, náhradní rodinné péči a systému ochrany práv dítěte a novelizace souvisejících právních předpisů“. Záměr přijetí tohoto zcela nového zákona, který měl nahradit stávající zákon o sociálně-právní ochraně dětí, zákon o ústavní výchově, zákon o zdravotních službách i zákon o sociálních službách zdůvodnilo MPSV tím, že „stávající systém nevede k účinné ochraně dětí a není důvěryhodným partnerem rodin“. Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se měla transformovat na azylové domy pro děti a spolu s dětskými domovy a dalšími ústavními zařízeními se z nich měla stát jedna nová služba.

„Teze“ ale ve sněmovně narazily na značný nesouhlas. Nyní však ministerstvo zpracovalo návrh novely zákona o sociálních službách, a svůj záměr změnit zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, dětské domovy a další ústavní zařízení na službu včlenilo potichu do této novely. Její přijetí by znamenalo naprostý rozrát současně síť zařízení pro děti i sociálně-právní ochrany dětí jako celku, která sice se značnými problémy, ale stále ještě funguje. Kromě toho navrhovaný zákon obsahuje v § 3 i dosti podivnou a netradiční definici rodiny: Pro účely tohoto zákona se rodinou rozumí „vztahové spřízněná a solidární skupina minimálně dvou osob blízkých“. Budeme se proto snažit, aby novela neprošla.

Rozhovor s Marií Vodičkovou

Jak dopadl případ Kubičky z minulého zpravodaje „Traumat s nejobíme, na city nehledíme“?

Krajský soud v Praze bohužel odvolání přechodných pěstounů, kteří se o Kubičku patnáct měsíců starali a chtěli ho osvojit, zamítl. V odůvodnění rozsudku se uvádí, že selhali, když k nezletilému navázali citový vztah a když dovolili, aby on navázal citový vztah k nim, a že bylo jejich povinností dítě připravit na přechod do osvojitelské rodiny. Jak je ale možné zajistit, aby roční dítě nenavázalo citový vztah k někomu, kdo o ně ve své rodině pečuje, už soud nevysvětlil.

Váš kritický vztah k přechodné pěstounské péči tedy přetrvává?

Bohužel ano. Pro mnoho dětí a někdy i dospělých znamená změna rodiny velké citové trauma. Děti zažívají nové opuštění, navíc od osob, které považovaly za rodiče. V některých případech dokonce děti skončily v ústavech, když se nemohly vrátit domů a dlouhodobá rodina nebyla k dispozici. S ohledem na to, že přechodní pěstouni mají kromě dávek na výživu dítěte zaručenou odměnu ve výši 20 tisíc korun měsíčně, a to i v době, když o žádné dítě nepečují, přičemž v případě dítěte mladšího sedmi let mají nárok na dávky v mateřství, a vedle toho mohou být zaměstnáni, je zájemců o přechodné pěstounství dost – na rozdíl od toho dlouhodobého. Před rokem 2013 měli na dvacetitisícovou odměnu nárok jen ti pěstouni, kteří se starali o dítě zdravotně handicapované, anebo o tři a více dětí (za každé další dítě se odměna zvyšovala o 4 tisíce korun) a celodenně se jim věnovali. Pokud se o šest a více dětí starali oba manželé a byli s nimi doma, měli nárok na dvacetitisícovou odměnu oba, protože každý měl na sebe napsané tři nebo více dětí. Teď mají manželé smůlu. Na tuto odměnu mají nárok jen nesezdané páry. Navíc je jedno, jestli pěstouni pracují nebo ne, výše odměny je stejná.

Nebyly ale Vaše rodinné Klokánky obdobou přechodné pěstounské péče?

Byly, ale ve variantě, která děti nepoškozovala. Děti sice vyrůstaly v rodině našich zaměstnanců, ale pokud si tam zvykly a nechťejly

jinam, zůstaly tam. Často si je pak naši „klokani“ zaměstnanci vzali do dlouhodobé pěstounské péče. Miminka odcházela k budoucím osvojitelům mnohem dříve, do tří měsíců, protože se nemuselo čekat na soudní rozhodnutí – k předadopční a předpěstounské péči stačilo rozhodnutí orgánů sociálně-právní ochrany dětí. Žádné časové omezení pobytu dětí neexistovalo. Dítě bylo v rodinném Klokánku tak dlouho, jak bylo potřeba. Vzpomínám na seminář, kde o novele z roku 2013 přednášel i její hlavní propagátor pan Macela. Bylo přítomno i několik poslanců a senátorů, kteří měli k přechodné pěstounské péči přímé zkušenosti. Pan Macela je ale přesvědčen, že do přechodné pěstounské péče budou svěřováni jen novorozenci, u kterých bude téměř jisté, že ve třech měsících odejdou k budoucím osvojitelům, anebo děti, které se v řádu měsíců budou vracet ke svým rodičům, zejména v případě hospitalizace nebo krátkodobého výkonu trestu. Ale bohužel to byly jen sliby.

V posledním zpravodaji FOD se uvádí, že stále obýváte garsoniery v bývalém Klokánku Kbely, a tím blokuje jeho zprovoznění. Jaká je situace teď?

Letos v říjnu jsem se odstěhovala, dům je zcela vyklizený. Nemyslím si ale, že bývalý Klokánek Kbely nemohl být zprovozněn dříve, protože Klokánky byly provozovány i v bytových domech, kde bydleli i jiní nájemníci. Chtěla jsem jen zabránit dalšímu prodeji této nemovitosti se třemi „klokani“ byty a pěknou zahradou, jak se v roce 2015 již stalo. Naštěstí tehdejší majitel chtěl mít objekt prázdný, proto když jsem jej nevyklidila, od kupní smlouvy odstoupil a nemovitost byla opět přepsána na FOD. Nyní vedení FOD několikrát i veřejně uvedlo, že nemovitost již neprodá a že kbelský Klokánek znovu otevře. Jsem tedy ráda, že tento krásný dům a zahrada budou dál pomáhat ohroženým dětem a sloužit k účelu, ke kterému byl z darů veřejnosti zakoupen, zrekonstruován a vybaven.

Došlo od posledního zpravodaje k nějaké změně ohledně Klokánků, podařilo se Vám nějaký zachránit?

Bohužel v srpnu 2016 skončil i druhý kroměřížský Klokánek,

v Kollárově ulici. Objekt je nyní jen zčásti provozován jako ZDVOP, a to jiným provozovatelem. Snad by bylo možné zachránit ještě bývalý Klokánek v Jindřichově Hradci a Prostějově, pokud by tyto nemovitosti zakoupil kupec, který by je za běžné nájemné pronajal SOOD. My na to bohužel finanční prostředky nemáme. Byla bych moc ráda, kdyby se to povedlo.

Jak hodnotíte první necelý rok existence SOOD?

Je to podobné, jako když začínal Fond ohrožených dětí. Zatím poskytujeme hlavně právní, sociálně-právní a psychologické poradenství, zpracováváme návrhy k soudu, anebo rodiče, prarodiče či pěstouny zastupujeme u soudu, pokud si nemohou dovolit advokáta a pokud jsme přesvědčeni, že je to pro dítě dobré. V našich prostorách v dětské herně také zajišťujeme na základě soudních rozhodnutí asistované kontakty rodičů i prarodičů s dětmi. Dál se snažíme působit na státní orgány a instituce, aby upustily od praxe, která děti poškozuje. Také provozujeme nepřetržitou krizovou linku (725 999 161) pro anonymní převzetí novorozence od matek, které porodily mimo zdravotní zařízení, dítě si nemohou ponechat, ale nemají v dosahu babybox.

Jsem velmi šťastná, že tolik lidí naše Sdružení podporuje. Máme již víc než 1 600 dárců, a moc si toho vážíme. I když jsme schopni z prostorových důvodů uveřejnit jen dary od určité výše (v tomto zpravodaji a na našich stránkách od tisíce korun), vážíme si každého daru a každé koruny. I z desetikorun vzniknou velké částky, daruje-li je hodně lidí. Velkou radost máme i z toho, že již 48 dárců přispívá SOOD trvalým příkazem. Jen díky našim dárcům a přispěvatelům jsme schopni provozovat naše pobočky v Praze a v Ostravě a pomáhat dětem i rodičům v těžkých situacích. Velmi děkuji také za všechny milé a povzbudivé dopisy, e-maily a vzkazy, je to pro nás velká psychická podpora. Ještě jednou za dosavadní a snad i budoucí podporu i za všechny své kolegy moc a moc děkuji!

Ptal se: Jiří Vacek